

Revista *Cultura*: respect pentru adevăr și pentru valorile culturale autentice

În cazul în care cineva dorește să identifice direcția programatică a revistei *Cultura*, e obligat să revină la crezul fondatorului, Augustin Buzura: „politica bunului-simț, respectul pentru valori autentice și pentru adevăr, lupta de idei împotriva imposturii și ignoranței”. De fapt, nu e vorba de vreo „direcție programatică”, de vreo ideologie sau de vreun program cultural (noțiuni care i-ar fi displicut oricum academicianului Buzura). Sunt principii esențiale, elementare, legate de o atitudine, de un set de credințe și de convingeri prin care ar trebui abordat, în deplină libertate și fără constrângeri, fenomenul cultural. Principii exprimate simplu, în concepte clare și cuvinte puternice. Le regăsim dezvoltate cu forță și inteligență în toate editorialele sale. Le putem remarca apoi, de-a lungul anilor, ca un fel de mesaj central, în paginile *Culturii*. Într-un editorial excelent, scris chiar la sfârșitul existenței fizice a revistei pe hârtie, intitulat sugestiv *Chiar ultimul număr*, Angela Martin, redactor-șef, arăta că revista a fost una de atitudine, impregnată de spiritul, de forța intelectuală și de concepția melioristă a lui Augustin Buzura, cel „care a considerat că o publicație de cultură trebuie să fie și un instrument democratic de reacție față de orice fals și față de orice atingere adusă demnității umane și libertății [...], ea având de oferit rezervorul cel mai plin de idei, de resurse morale și energii creatoare, generatoare de coeziune culturală și socială”.

Forța ideatică a revistei a constat, așadar, în susținerea onestă a acestor principii și în promovarea lor curajoasă, competentă, într-un timp istoric extrem de dificil, de complicat, marcat de multă incertitudine. O tranziție care nu se mai termina, plină de experimente politice, culturale și sociale, eșuate adesea în detrimentul individului și al societății. O tranziție marcată de apariția unor pseudo-ideologii de moment, create sau importate, care, pe de o parte, tindeau spre revizionism în toate domeniile culturii și ale istoriei culturii, pornind

uneori de la interese politice sau economice mai lesne sau mai greu detectabile, și, pe de altă parte, nu aveau de a face, în orice caz, cu o ierarhie reală a valorilor, desprinsă firesc, critic, din evoluția naturală, organică, a culturii și civilizației românești.

Personalitățile care au scris în revistă sunt diverse, evident, tot așa cum sunt și viziunile ori interpretările asupra evoluției societății și a stării culturii. Dar un aspect de unitate în înțelegerea fenomenului cultural, social și politic românesc a fost dat, cred eu, de convingerea că, indiferent de perioadele istorice, cultura română a generat valori autentice, iar ele trebuie înțelese și de publicul mai larg. Ele se cer uneori redescoperite pentru noile generații și, în orice caz, transmise în exterior. Aceasta, pentru că, într-un timp al globalizării implacabile, al integrării politice și economice în Uniunea Europeană, substanța identității unui stat, a unei națiuni, dar și coeziunea organică a unei societăți, rezidă în fondul cultural național. Doar aici se conservă și se poate exprima în lume unicitatea unei națiuni, originalitatea și creativitatea sa. Aici putem găsi resorturile ultime pentru a rezista nivelării, asimilării mecanice în instituții sau fenomene, oricum exterioare spiritului și civilizației naționale. De aici putem extrage resursele și potențialul de a ne exprima credibil și inteligent în universul internațional, fie că vorbim de cel politic, fie că discutăm de marile curente istorice și culturale de idei. E adevărat că tot aici ne putem analiza singuri slăbiciunile, vulnerabilitățile, pentru a putea privi spre viitor cu speranță în progres.

O asemenea concepție și o asemenea atitudine, insistența pe valorile culturale naționale autentice, pot fi catalogate la lăgère și fără discernământ drept „naționaliste”: o erezie într-un timp al globalizării și al postmodernității, al demitologizărilor de tot felul, conceptele la modă în care noi ideologi ai ideilor și ai culturii puteau să verse tot și orice, inclusiv (îndeosebi) renegarea sau negarea unor porțiuni din istoria noastră culturală și civilizațională, reinterpretarea acestora pe criterii subiective. Nimic mai fals. Paradoxal, cei care au devenit apostolii acestui nou „internaționalism” fără fond și substanță, dar foarte nociv (având, în opinia lui Buzura, o extracție stalinistă), în care ar fi trebuit să ne dizolvăm cultural sau să ne diluăm în tot felul de standarde și modele, nu au înțeles un lucru elementar: tezele lor ireductibile erau contrare însăși principiilor de diversitate, respect pentru individ și pentru identitate, pentru demnitatea umană, caracteristice spiritului

Uniunii Europene încă de la fondarea sa. Cu alte cuvinte, erau în antiteză cu valorile europene pe care le clamau vehement și care, neînțelese în esența lor, în substanța lor, erau transformate artificial în noi slogane ce ar fi trebuit să definească sensul acțiunii noastre istorice sau culturale în secolul XXI.

Aici aș remarca excelentul eseu despre semnificația conceptului de patriotism, astăzi, semnat de Angela Martin, *Patriotismul: rațiuni și pasiuni*, în care autoarea arată argumentat cum „patriotism a devenit, la noi, o vocabulă non-grata. Tocmai acum, în democrație, când, dacă venerăm cu adevărat o valoare, aceasta este libertatea de expresie”. Explicând istoric și cultural de ce s-a întâmplat acest lucru – de la „mușenia la care o condamnase comunismul primar, stalinist” la „aclamarea sa până la epuizare și până la dezgust” de regimul ceaușist –, Angela Martin reamintește „sensul profund umanist și democratic” al conceptului, „moștenit din Antichitatea greacă și romană”. Este în consonanță cu ce se dezbate astăzi și în America, de pildă, unde unul dintre marii intelectuali contemporani atrăgea atenția că patriotismul „dorește ca națiunea să se ridice la nivelul idealurilor sale, ceea ce înseamnă că ne cere să dăm ce avem mai bun în noi... un patriot având valori universale, standarde cu care își judecă națiunea, dorindu-i întotdeauna mai bine, dorind să facă el însuși mai bine”.

Aceste considerații de bun-simț, ancorate puternic în istorie și în cultură, contrastează cu discursul gol de conținut (fie anticomunist, fie „globalist”), dar cu consecințe în planul evoluției culturii naționale, într-un moment sensibil și totodată crucial al existenței noastre. Contrar acestei viziuni facile asupra istoriei noastre culturale, revista *Cultura* a susținut, în primul rând, o pledoarie pentru recunoașterea valorilor culturale românești, dând prin aceasta o declarație autentică de europenism. Un apel la rațiune în fața extremismelor culturale de tot felul, care cereau epurări nu numai de persoane, ci și de idei, de atitudini, de principii, de opinii. Un apel la profesionalism și expertiză în analiza fenomenului cultural. Totodată, *Cultura* a exprimat întotdeauna un spirit critic și cu privire la ceea ce am putea numi, astăzi, politicile culturale naționale, sancționând, mai ales, impactul lor negativ în ordinea socială, fie că vorbim de politicile din educație, de cele din cultură, bineînțeles, dar și de acelea ce privesc cercetarea ori starea infrastructurii culturale – muzee, cinematografe, biblioteci etc. Așadar, revista a intrat puternic și critic, în special prin editorialele

lui Augustin Buzura, în câmpul politic – fără a face explicit politică și fără a produce partizanat – tocmai pentru că politicul este cel care trebuia/era obligat să răspundă nevoilor societății, sprijinind astfel elementul cultural, iar, prin aceasta, și pe cel social, și, evident, pe cel național. În viziunea lui Buzura, dar și a multor colaboratori ai revistei, el nu și-a onorat, după 1989, această datorie și responsabilitate primară în stat. De aici, și defecțiuni fundamentale în ceea ce ar fi trebuit să reprezinte un anumit tip de „evoluție culturală” după 1989 (în opoziție cu o anumită „ordine culturală” pe care am trăit-o și am experimentat-o înainte de Revoluție), bazată în primul rând pe valorile libertății dobândite atunci, cu sacrificii imense.

Augustin Buzura scria în acest sens: „După Revoluție, s-a instalat o nouă ordine în cultură și în modul de a o judeca și înțelege: alte vremuri, alt mod de a vedea locul și rostul culturii. Prioritatea o au carnetul unui anume partid, copacul politic sub care te-ai așezat și, firește, autoritatea grupului de influență la care ai aderat. Și nu e necesar un deosebit spirit de observație pentru a descoperi că practicile și metodele comunismului primitiv de după ultimul război sunt copiate întocmai, chiar dacă la alt nivel, cu tehnici mult mai perfecționate...”

Într-o perspectivă mai largă, punerea completă între paranteze a unor perioade din istoria națională, cu bunele și relele lor, preluarea ideologiilor de moment în cultură, respingerea conștientă, deliberată, a valorilor naționale sau minimalizarea lor nu puteau decât să dăuneze organismului național, spiritului național. Mai ales că ne găseam într-un moment istoric în care aveam nevoie de încredere, vitalitate și energie, de unitate, pentru a face față atât provocărilor interne generate de forțele globalizării, cât și presiunii și negocierii externe din lumea europeană, integratoare, extrem de dinamică și fluidă. În orice caz, foarte imprevizibilă și convulsionată de diverse crize. Tocmai de aceea, potrivit lui George Apostoiu, „este nevoie să ne potrivim ceasul, ori de câte ori rămâne în urmă, cu cel al europenilor”, întrucât „a sosit vremea să intrăm în dezbaterile politice cu interesele și idealurile noastre, să realizăm că amploarea marilor schimbări ce se petrec în jurul nostru ne obligă să fim uniți” (*Unirea, o aspirație continuă*). Într-un studiu amplu, memorabil, dedicat identității românești (*Identitatea românească*), academicianul Eugen Simion ne pune în fața unei concluzii la care ar trebui să reflectăm foarte serios. Aplicând rigurosi criteriile unor istorici sau sociologi precum Fernand Braudel sau

Max Gallo, academicianul Simion argumentează că românii au sentimentul că sunt o națiune („ca și verii lor occidentali”), însă descoperă ceva „alarmant”, faptul că „spiritul național este din ce în ce mai mult contestat de intelectualii elitiști, convinși că ruralismul, tradițiile, mentalitățile (evident detestabile, primitive!) împiedică progresul material și moral... Aceștia cer, cum s-a văzut, doborârea miturilor naționale, pe care le consideră false, cer demistificarea istoriei de o retorică veche și aberant encomiastică. Pe scurt: românii n-au pierdut în istorie sentimentul spațiului unic și sacru, dar, după cinzeci de ani de totalitarism, douăzeci de ani de tranziție haotică și, în prezent, datorită unei inteligențe care, pe motiv că Ceaușescu a încurajat național-comunismul, respinge valorile naționale, după toate acestea, zic, sentimentul identității românești bazat pe ideea de spațiu (țară, pământ), neam, tradiție, mod de a fi etc. este în declin...”

În special anticomunismul vulgar și rudimentar, atât de detestat de Buzura, ajunsese să rejeteze opere valoroase doar pentru că au fost scrise în perioada aceea, mascând astfel lipsa de performanță a prezentului și sărăcia de idei a promotorilor lui. Pentru Augustin Buzura nu era nicio diferență față de cum operaseră comuniștii în anii '50. „Asegiul brutal, imediat după ultimul război, dar și după Revoluție asupra valorilor naționale și a tradițiilor ar ocupa un loc de cinste chiar și într-o istorie Universală a prostiei”, scria Buzura într-un editorial intitulat sugestiv *Desantul stalinist și desantul globalist*. Augustin Buzura era cel mai îndreptățit să privească lucrurile în acest mod, întrucât el chiar luptase cu tarele comunismului și cu efectele acelei epoci în cultura și societatea românească, asumându-și riscuri atunci când a fost mai greu și când alții tăceau. Pe de altă parte, Ion Simuț arăta foarte bine natura facilă, „conformistă” și „lipsită de eroism” a anticomunismului din prezent, „devenit astăzi politică oficială de stat, având drept consecință, pentru cine îl adoptă, un conformism rezultat dintr-o politică unanim acceptată”. Pentru Simuț, „consecința, tristă și surprinzătoare este că anticomunismul însuși, altădată atât de rar, clandestin și eroic în condițiile dictaturii lui Gheorghiu-Dej sau Ceaușescu se devalorizează... Anticomunismul nostru de azi nu comportă niciun risc, e banal”.

Epocile se schimbă, ideologiile se transformă, clasele politice se succedă, dar se pare că ticăloșia, prostia, fariseismul și impostura le traversează fără probleme, îmbogățindu-și permanent mijloacele

de manifestare, rafinându-și într-un mod pervers instrumentele de acțiune. Drept pentru care, revista *Cultura* a luptat, în câmpul ideilor pentru expunerea acestor tare care măcinau la rădăcină societatea și ființa națională. A făcut-o într-un mod decent și civilizată, insistând asupra dezbaterii principiale de idei, căutând permanent să pună în evidență valorile, ideile valoroase și utile societății, fie că vorbim despre istorie și istoriografie (Dan Berindei, Alexandru Zub, Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan), sociologie (Alfred Bulai, Vasile Sebastian Dâncu), diplomație (George Apostoiu), politologie sau psihologie (Dorin-Liviu Bîțfoi), filosofie (Ștefan Afloroaei, Horia Pătrașcu, Ramona Ardelean), fie că vorbim despre antropologie (Nicolae Constantinescu, Virgil Nițulescu), teatru (Cristina Rusiecki), muzică (Costin Popa), cinema (Magda Mihăilescu, Carmen Corbu), arte vizuale (Nicu Ilie) sau sport (Cornel Dinu, Valentin Protopopescu și, mai recent, în tandem, Horia Alexandrescu și Mădălina Firănescu).

A făcut-o însă rămânând racordată, conectată, la marile curente de idei din cultura europeană și universală, într-o geografie culturală diversă, al cărei unic reper de selecție era dat de valoarea operei și a ideilor expuse, argumentate. Sunt, astfel, interesant de analizat mesajele primite în 2017 exclusivitate de cititorii revistei *Cultura* de la personalități culturale diverse din diferite țări cu mare tradiție culturală, dar și corespondențele din străinătate, din mari capitale ale culturii – Paris, New York, Montreal – ale unor colaboratori dedicați ai revistei. Îi amintesc, în acest sens, pe academicianul Frédéric Vitoux, membru al Academiei Franceze, romancier și eseist, care, vorbind despre scris, despre valoarea scrisului, spunea că „este echivalent cu libertatea deplină de a reda timpului singura substanță capabilă să reziste uitării”, pe scriitoarea Christine Adamo, cea care, într-un mod cu totul original, s-a străduit să concilieze în narativ, prin scrisul ei, știința cu ficțiunea, pe romanciera Éliette Abécassis, cu romanele sale atât de apreciate despre condiția femeii. Toate aceste personalități au fost prezentate cititorilor revistei în rubrica *Medalion parizian* de către Dan Burcea. De asemenea, să ne reamintim de academicianul, scriitorul și criticul suedez Kjell Espmark, mulți ani membru al Comitetului Nobel pentru literatură, care a derulat, în paginile revistei, o corespondență intelectuală cu Angela Martin referitoare la probleme ale criticii literare, cu reflecții asupra relației dintre critic și autor, asupra canoanelor literare sau despre dezbaterile intelectuale

contemporane din Suedia asupra literaturii, culturii și limbii. Articole interesante au transmis, din Canada, Constantin Stoiciu și din America, Dumitru Radu Popa, precum, de pildă, cel prilejuit de trecerea în neființă a lui Samuel Huntington, profesor la Harvard și autor al unei teorii care a produs cea mai relevantă dezbateră de după căderea comunismului în teoria și politica relațiilor internaționale, referitoare la conflictul între culturi și civilizații, prin care a prevăzut, în antiteză cu prietenul său Francis Fukuyama (care vorbea de sfârșitul istoriei și victoria democrației liberale), că viitorul omenirii va fi serios afectat de o coliziune masivă între culturi și religii diferite. Se întâmpla cu mult înainte de căderea Gemenilor, de războaiele din Irak și din Afganistan, de războiul actual contra autointitulatului stat islamic... Regretatul Mircea Iorgulescu a transmis de la Paris multe articole pline de substanță și de har, unul dintre acestea fiind și cel referitor la *Cărțile Președinților*, în care relata cum Președintele Mitterrand s-a dus cu elicopterul la scriitorul Michel Tournier pentru a discuta despre literatura franceză, autorul întrebându-se, apropo de relația culturii cu politicul de la noi, dacă s-ar putea întâmpla așa ceva și în România (era convins, pe bună dreptate, că nu).

Trebuie, de asemenea, remarcată și aplecarea revistei spre dezbateră problematicii emigrației române, a diasporei, în articolele interesante ale Monicăi Săvulescu Voudouri sau spre înțelegerea mai profundă a comunităților aromâne, vlahe, din Balcani, prin scrierile lui Cătălin D. Constantin.

Evident, critica literară a ocupat locul central în paginile revistei, prin voci competente, credibile, ce au produs constant analize rafinate, elegante, dezinhibate, însă racordate la criteriile estetice, istorice și valorice reale ale operei supuse criticii. Aceasta, indiferent de sonoritatea sau notorietatea numelor autorilor analizați, fie că vorbim despre Mircea Cărtărescu, Nicolae Manolescu, Gabriel Liiceanu sau Lucian Boia (a se vedea Teodora Dumitru, *Viața după „Orbitor”*, Alex Goldiș, *O promisiune respectată*, *Istoria a-critică a literaturii române*, *Cartea roz a Securității* sau contribuțiile lui Mihai Iovănel, Cătălin Sturza, Andrei Terian, Cornelia Maria Savu, Cosmin Borza, Ștefan Baghiu).

Această misiune asumată a revistei *Cultura*, de respect pentru adevăr și pentru valorile culturale autentice, nu a fost una ușoară în condițiile în care atmosfera publică te împingea inexorabil spre facil, spre elementul comercial, de audiență, iar expresia publică a

culturii devenea tot mai mult tributară spectacolului ieftin și de prost-gust, transmis pe canale media obsedate de publicitate și senzațional, un *breaking news* permanent ce îngălbenea morbid televizorul, atrofiind posibilitățile de gândire și de reflecție ale individului într-un ritm alarmant și cu o agresivitate înspăimântătoare (*breaking news* sau *breaking minds*, spunea inspirat cineva). În editorialul *Cultura de coviltir*, Augustin Buzura făcea referire la revolta unui corespondent al revistei din Elveția, care atrăgea atenția că „majoritatea televiziunilor, în goana lor după audiență, care implică scoaterea în prim-plan a nonvalorilor, a maneliștilor, au dus România la stadiul de cultură făcută sub coviltirul căruței”, pentru ca apoi să încheie cu un citat din Ortega y Gasset („Crima cea mai cumplită nu o comit acum cei careucid, ci aceia care nuucid, dar permit asasinatul”) și cu o reflecție personală amară, dar deosebit de dură în verdict: „Iar a-l depărta pe om de spirit, de școală, de carte, a-l transforma într-o banală unealtă, într-o mână de vot, tot asasinat se cheamă că e”.

Reflectând, în mod similar, asupra pericolelor legate de efectele acestui tip de media asupra condiției individului în societatea contemporană, asupra libertății sale reale, Timothy Snyder, profesor de istorie la Yale, scria recent că această dependență de „lumea bidimensională” este „fără sens dacă nu suntem echipați cu o armură mentală pe care am dobândit-o de altundeva, un cadru mai larg de înțelegere și de cunoaștere, care presupune mai multe concepte, dar mai multe concepte implică întotdeauna lectură, citit, cărți” (acesta fiind și mesajul principal din cărțile cunoscute ale lui Bradbury, Sinclair Lewis sau Czesław Miłosz, dezvoltat adesea de academicianul Buzura în editorialele sale). Numai așa putem evada dintr-un univers rigid, închis, virtual, „construit din frazele și cuvintele pe care le auzim repetitiv”, obsesiv, și care induc o perspectivă tot mai îngustă, tot mai simplistă și mai rudimentară asupra lumii reale, asupra culturii, iar, în cele din urmă, asupra modului de percepere a libertății noastre, pentru că ea nu este niciodată un dat, ca atare, trebuie protejată permanent prin cunoaștere. De aici până la noțiunea de „post-adevăr”, atât de la modă astăzi, este doar un pas, iar „post-adevărul” nu poate fi nicidecum un cadru intelectual de cunoaștere și de înțelegere. Dimpotrivă, avertizează dramatic Snyder, „post-adevărul” este sursa primară a extremismelor și a populismelor care revin astăzi în forme și expresii noi, dar cu aceleași consecințe asupra societății

și individului, întrucât „a abandona faptele înseamnă abandonul libertății”. „Dacă nimic nu este adevărat, atunci nimeni nu mai poate critica puterea, deoarece nu mai există nicio bază pentru a face asta. Dacă nimic nu este adevărat, atunci totul este spectacol” până ajungem la lumi alternative, lumi virtuale, „contralumi”, un univers, adică, fals, artificial, în care ne dizolvăm, ne înecăm neputincioși, ne pierdem identitatea, arată Snyder. Un *fake news* care generează istorie falsă (*fake history*) și o reinterpretare a lumii pe măsură în condițiile în care proliferarea informației, inclusiv prin răspândirea noilor forme de diseminare a ei (*new media*, rețele sociale etc.), dincolo de avantajele aparente, poate să complice și mai mult căutarea adevărului și a cunoașterii reale în raporturile dintre indivizi sau în societate (vezi articolele interesante ale Ginei Stoiciu: *Individul contemporan*, *Individul consumator: consum, deci exist* și *Individul numeric*).

Revista *Cultura* a realizat, în decursul anilor în care a apărut grație unor mari eforturi și sacrificii, o pledoarie continuă pentru căutarea adevărului, a transmis un imbold insistent legat de necesitatea lecturii, de valorizarea cărții, a lecturii, în detrimentul „spectacolului”, a prostului-gust, a nonvalorii. Anticipând proliferarea alarmantă a noțiunii de „post-adevăr”, revista *Cultura* a încercat, implicit, contracararea intelectuală a răspândirii acestui flagel. A subliniat în mod special și repetat importanța educației și învățământului, a accesului la învățământ pentru tratarea bolilor societății românești, devenită tot mai atomizată, mai lipsită de coeziune și mai îndepărtată de idealurile pentru care, totuși, niște oameni au murit la Revoluție. Vorbind despre subiectul educației și al școlii în studiul amintit asupra identității românești, Eugen Simion se referea extrem de critic, pe bună dreptate, „la reforma gândită de Miclea și executată de Funeriu”, care prevedea desființarea școlilor rurale care nu au 300 de elevi (mai puțin școlile din satele locuite de minoritari)..., definind o asemenea politică educațională drept una „iresponsabilă, ca să nu spun antinațională”, ce „va duce la desființarea satului românesc”, concluzionând că școala românească nu este, deocamdată, un element de referință pentru identitatea noastră sau, dacă vreți, este un punct de referință, dar nu pozitiv. A devenit de multe ori „o fabrică de diplome și un factor de discriminare socială, ceea ce este absurd”. Iar în editorialul *Exasperarea ca șansă*, Angela Martin vedea problema educației în raport cu factorul cultural și cu acela social, arătând că „polemicile

care inflamează spiritele și gonflează problemele educaționale, începând cu schimbările de conținut curriculare și manualele școlare, până la predarea religiei în școli sau oportunitatea introducerii uniformei în școli, nu fac decât să reproducă neînțelegerile grave și scindările din societatea noastră” și că „într-un mediu tulburat, discordant și ostil, postulatele pedagogice par rupte de realitate”. Ea considera că, în lipsa unor curricula axate pe literatură și cultură, încă din clasele primare, școala produce mai mult „comunicatori” decât oameni pregătiți să înțeleagă problemele societății prin prisma unei culturi solide.

A cerne valoarea, a căuta impunerea adevărului într-un asemenea peisaj, era în sine un gest fundamental de cultură, de la care revista nu a abdicat niciodată, chiar dacă prin aceasta își limita conștient potențialul de aderență la un public mai larg. Nu acesta era însă scopul. Scopul a fost – în viziunea lui Buzura, exprimată în editorialul *Punct*, care marca sfârșitul apariției revistei pe hârtie – acela de a oferi o „publicație elegantă, cu un generos număr de pagini, absolut liberă, deschisă tuturor opiniilor, un spațiu al afirmării și promovării adevăratelor valori românești și a dialogului acestora cu alte culturi”.

Iar dacă revista *Cultura* va renaște (ceea ce sperăm) pentru a treia sau a patra oară, aceasta ar trebui să fie menirea ei în continuare.

GEORGE CRISTIAN MAIOR

SUMAR

<i>Studiu introductiv</i> de George Cristian Maior	7
<i>Cuvântul coordonatorului</i> (A. M.)	17
<i>Idei și forme în continuitate</i> (A. M.)	18

Editorialiști

AUGUSTIN BUZURA

Cultura de coviltir	23
Desantul stalinist și desantul globalist	26
Mândria de a fi slugă	32

GEORGE APOSTOIU

Dezintoxicarea politică	37
Unirea, o aspirație continuă	41
Rigoare și sobrietate	44

ALFRED BULAI

Orbirea socială	47
Intelectualii și analfabeții	50
Așteptând niște babe	54

GEORGE CRISTIAN MAIOR

Cruciadele sfârșesc prost	59
Teorii ale conspirației: obsesii, stereotipuri și prejudecăți	63
Criză și cunoaștere	67

ANGELA MARTIN

Patriotismul: rațiuni și pasiuni	71
Despre identitatea națională și despre ingratitude	76
Exasperarea ca șansă	81

HORIA PĂTRAȘCU

Turnul America	87
Sfârșitul democrației?	91
Eroismul cercului	95

Colaboratori titulari de rubrică

HORIA ALEXANDRESCU

Cultul comodității.....	99
Vocea campionilor	101
Tineretea unor centenari.....	104

ION BRAD

Petru Poantă despre Clujul interbelic.....	107
Ioan Alexandru – portret complex.....	113
Papa Ioan Paul al II-lea. Ecouri românești.....	117

DAN BURCEA

Frédéric Vitoux de la Academia Franceză.....	121
Christine Adamo	124
Éliette Abécassis.....	127

CONSTANTIN COROIU

Înapoi la „cartea de hârtie”	131
Nicolae Iorga și „oamenii cari au fost”	135
Despre mitul eminescian mai mult, despre Lucian Boia mai puțin.....	139

KJELL ESPMARK și ANGELA MARTIN

O întrebare pentru Kjell Espmark	143

MĂDĂLINA FIRĂNESCU

Supraomul.....	149
Vârsta ca o crăpătură în tavan	152
Muntele vrăjit	155

MIRCEA IORGULESCU

Stalin, enigmă și ecuație	159
Cărțile președintelui	162
Recviemul din stepă	164

VIRGIL ȘTEFAN NIȚULESCU

Muzeul ca inimă	171
Creatorii din muzee	175
Muzee pierdute, muzee câștigate	179

IOAN-AUREL POP

Ovidiu și limba geților	183
Ce credeau străinii de demult despre latinitatea românilor	186
„Latina este matricea italienei, românei, francezei și spaniolei”	189

COSTIN POPA

Un bărbier... <i>de qualité</i> și Belcanto autentic la Paris.....	193
<i>Troienele</i> , spectacol bulversant la Opera din Iași.....	197
Primul act din <i>Parsifal</i> sau Mântuirea prin fresca Ateneului Român	200

DUMITRU RADU POPA

Samuel Huntington, vizionarul	203
Noi și Barbarii – noua spaimă a Occidentului	206
Când Evul Mediu își arată colții.....	210

EUGEN SIMION

Identitatea românească	213

VALENTIN PROTOPOPESCU

Mitul Wimbledon-ului și fantasma fair-play-ului englezesc	227
Bizarerii și ticuri pe terenul de tenis.....	231
Din nou despre droguri în tenis: „cazul” Agassi	234

CONSTANTIN STOICIU

Concurs de frumusețe	239
Democrația urii	242
Eternitatea lichelelor	245

GINA STOICIU

Individul contemporan	249
Individul consumator: consum, deci exist	253
Individul numeric.....	256

MONICA SĂVULESCU VOUDOURI

Liev Nikalaevici	259
TZIN 10 evro	262
Paradoxuri	265

Redactori și titulari de rubrică

RAMONA ARDELEAN

Iubire și entropie.....	271
Mândria inimii și orgoliul intelectului.....	275
Destinul femeii	279

ȘTEFAN BAGHIU

Nașterea tragediei din spiritul manelelor.....	283
This New Puritan.....	288
Literatura în postcomunism: autorii și direcțiile.....	293

DORIN-LIVIU BÎTFOI

Sindromul idealității și credinciosul adolescent	299
Tobie Nathan ne spune ce înseamnă „a fi mâncat” și cum a venit la putere zeul Prozac.....	304
Despre condiția psihoterapeutului român de azi	309

COSMIN BORZA

Cinci profesori în cinci feluri de lectură.....	313

Mutația valorilor liberale	319
Un roman occidental.....	322
CĂTĂLIN D. CONSTANTIN	
Jurnalul soldatului Bernald din Cernatul de Jos	325
Nomad prin satele vlahilor din Pind	337
Molista. Un sat grecesc în care Bucureștiul e mai interesant decât America	345
CARMEN CORBU	
Elefanții pictează	349
Străinul familiar. Genul proxim și diferența specifică.....	352
Nu vezi nimic acolo? <i>Un stejar</i> , textul lui Tim Crouch și regia lui Bobi Pricop.....	355
TEODORA DUMITRU	
Viața după <i>Orbitor</i>	357
Scurtul drum de la libertate la liberalizare	368
Eminescu și Rafael	370
ALEX GOLDIȘ	
O promisiune respectată.....	379
Istoria a-critică a literaturii române.....	385
Cartea roz a Securității.....	403
NICU ILIE	
Regele era bufonul. Personajele lui Corneliu Baba sau eliberarea prin captivitatea în lumi divergente	409
Arta lui Brauner	411
Arta lui Luchian.....	414
MIHAI IOVĂNEL	
Critic și profesor	417
O oră de 45 de minute	421
Mureșan, colonizatorul	424

CRISTINA RUSIECKI

Panta Rhei, English & Libido	431
Cine este exact Florența?	435
Sare și piper	441

CORNELIA MARIA SAVU

Iaurtul face bine la apoteoză	445
Afaceri cu singurățăți	449
Fes cu voaletă.....	454

ION SIMUȚ

Eugen Simion – 80. Trăsăturile definatorii și proiectele criticului	457
Nicolae Manolescu – 75	462
Paul Goma – 80.....	467

CĂTĂLIN STURZA

Ludic + Fantasy = Luve: <i>Teodosie cel Mic</i> de Răzvan Rădulescu	473
Fantasy, realitatea care pretinde că e vis	479

ANDREI TERIAN

Instituția criticii	493
Niște români.....	498
Empirismul luminat	510

Încheiere la *Cultura pe hârtie*

AUGUSTIN BUZURA

Punct.....	517

ANGELA MARTIN

Chiar ultimul număr.....	522

Cultura digitală, un proiect în desfășurare

ANGELA MARTIN

O revistă de caracter	529